

GLASOVA panorama

Kronika o začetkih motorizacije na Gorenjskem

Prvi motorni konji v Kranju

Avtomobil je danes skorajda nujna potreba. Pred pol stoletja je bilo že drugače, takrat je bil avtomobil šele na začetku svoje zmagoslavne poti. Prvi avtomobili so imeli še podobo starih kočij in jih s sedanji dosežki avtomobilske industrije ne moremo primerjati.

V prvi dobi je bilo na Slovenskem menda samo sedem avtomobilov. Do avtomobilov so imeli starejši ljudje velik strah, prav tako kakor so se sredi prejšnjega stoletja ustrašili lokomotive, ko je do Ljubljane privozil prvi vlak iz Celja v septembru leta 1849. Avstrijski cesar Franc Jožef I. menda nikoli ni hotel sesti v avtomobil in se je raje vozil v kočiji z lipčanci.

Enega prvih avtomobilov v Sloveniji je imel podjeten kranjski mlinar Majdič. Majdiči so bili tedaj po vsej Avstriji znani mlinarski podjetniki, ki so imeli v Kranju valjani mlin. Majdičev šofer je bil doma s Češkega. Od tam je prihajalo v kranjske tekstilne in druge tovarne zmeraj nekaj čeških strokovnjakov. Čehi so bili takrat znani po razviti obrti in industriji in so bili na glasu

kot najbolj napredni ljudje v vsej Evropi.

Vozni park kranjskega mlinarja se je hitro množil. Pri hiši so bili naenkrat kar trije avtomobili, in

sicer francoski avto Peugeot, češki Lavrin Klement in nazadnje celo italijanski FIAT. Ti trije avtomobili bogatega kranjskega mlinarja so bili dolgo časa edina motorna vozila v vsem Kranju, ki je bil v tistih časih precej bogato mesto. Ljudje pa se za tehnične novosti niso posebno zanimali. Rajši so se vozili v »zlatih kočijah« in varni konjski vpregi.

Ljudje različno vstopajo v novo leto

Ker ljudje nimajo enakih obrazov in predvsem enakih denarnic, si ne moremo zamisliti čudeža, da bi vsi na enak način stopili v novo leto. Nekateri so na pragu v novo leto pili šampanjec, drugi pa so smrčali žejni v postelji.

Neko francosko dekle z angleškim imenom Shirley, ki ljubi fanta Jšana, s katerim se namerava poročiti, je dočakalo novo leto samo, ker se njen fant z 865 rudarji ni vrnil iz rova v znak protesta proti nizkim

mezdami. Na isti dan je neki kralj jekla izjavil, da za novo leto sploh ne bo šel od doma, ker ga bo proslavil v svoji vili.

V neki beograjski tovarni so nekaj dni po novem letu sklicali se-

Malo je bilo verjetno, da se bo novi ples twist tako hitro uveljavil. Čez noč je postal modni ples štev. 1. Ves Pariz ga je plesal v Silvestrovi noči.

Med plesnimi mojstri pa se je vnela prava živčna vojna. Nekateri trdijo, da twist sploh ni ples, ker nima osnovnih prvin plesa. Izvajanje tega plesa brez dotika s sopleščalcem, statično premikanje glave in rok po ocenah nekaterih ni dovolj, da bi se twist obdržal v plesnih dvoranah.

Kaj je twist — pred tem vprašanjem so se razdelila mnenja strokovnjakov. Znameniti jazz dirigent Vincent Lopy trdi: »Twist je spojitev charlestona in hula-hupa. V času vojne nevarnosti plešejo ljudje vedno takšne ples.« Meyer Davis, znani zvezdnik newyorškega družabnega življenja pa pravi: »Za twist se imamo zahvaliti stripteasu. Če bi ljudem dovolili, da bi se pri twistu počasi slačili, potem bi to storili z zadovoljstvom.«

stanek delavcev, da bi slišali, kako je direktor zahteval od delavskega sveta posojilo, v višini 2,5 milijona dinarjev, da bi si zgradil vilo. Delavci so nato zahtevali ostavko izvoljenega delavskega sveta, ki ni znal preprečiti samovolje direktorja in nekaterih vodilnih uslužbencev.

Ministrski predsednik Debre, ki je na čelu francoske vlade že čez 1000 dni, je doživel nov francoski rekord. Doletela ga je čast, da je najdalj časa na čelu vlade v Franciji v tem stoletju. Silvestrovat je odšel na svoje posestvo v bližini Pariza.

Elizabeth Taylor je povabila prijatelje v pariški hotel »Lancaster«, medtem ko se je devet sto tisoč Parižanov vkrvalo v vlake, da bi dočakali novo leto v planinskih predelih Francije.

V Vatikanu je papež Janez XXXIII. molil za mir, v hotelu »Maximu« — komaj sto metrov od pariškega trga Concorde — pa so ob vstopnici dvajset tisoč frankov namakali jezik v šampanjcu Michele Morgan, Sophia Loren in Onassis.

Minister za poljedelstvo Edgar Pisani je na kosilu z gospodo iz francoskega združenja za ekspanzijo poljedelskih izdelkov izjavil: »Ena največjih nevarnosti, ki pretijo človeštvu je ta, da se bo na zemlji vzpostavila civilizacija, ki bo zamarila zadovoljstva, ki jih ima človek od dobre jedi.« V taborišču v Elisabethvillu je v istem trenutku umrlo nekaj pripadnikov plemena Balube. Jasno — od lakote.

Avtor tega članka je doživel ob Novem letu prometno nesrečo. Zaneslo ga je s ceste, tako da je razbil sprednje steklo in odbijač. Med drugim je padel tudi na glavo. Za razumevanje dogajanj na svetu je to potrebno.

Štečanja z ljudmi

Zadnja knjiga, ki smo jo dobili izpod peresa znanega znanstvenika in poljudnoznanstvenega pisatelja dr. ANTONA POLENCA, je »Štečanja z vodnimi živalmi«. V zbirki »Živalski svet« pri Prešernovi družbi je to že četrta knjiga. S tem pa Polencev pisateljski opus še zdaleka ni izčrpan. Napisal je že več kot deset knjig, vseh številnih člankov za mladino in odrasle pa menda niti prešteti ni mogoče. Dr. Polencev pa je tudi znanstvenik. Znane so njegove razprave o pajkih v Sloveniji. Ne smemo tudi pozabiti, da je prav pod Polencevim vodstvom Prirodoslovni muzej v Ljubljani dobil povsem novo in modernim načelom prilagojeno obliko.

Tega neumornega delavca sem obiskal na njegovem domu v Kranju.

»Težko je govoriti o lastnem delu in lastnih uspehih, a mi vseeno, prosim, povejte, kaj je bil doslej vaš največji uspeh?« sem ga povprašal.

»Zares, zadeli ste v živo — kočljivo vprašanje! Pa bom le skušal odgovoriti. Mislim, da je najvažnejše to, da sem s svojimi knjigami, članki in predavanji v pristopni obliki seznanil slehernega našega človeka z naukom o razvoju živih bitij. Ljudje, v začetku nezaupljivi in pod močnim vplivom religije (nekje so mojo knjigo o razvoju živih bitij celo zažgali!), so končno le začeli pravilno gledati na razvoj življenja na Zemlji.«

Ko sem ga povprašal o njegovem znanstvenem delu, mi je najprej pokazal poseben odtis izvlečka disertacije iz Biološkega vestnika »Ekološka raziskovanja arahnidske faune iz nekaterih gozdnih tipov v okolici Kranja«, potem pa mi je povedal, da pakje že dlje raziskuje po vsej Gorenjski (tri nove vrste bodo verjetno opisane že letos), v prihodnje pa namerava zajeti vso Slovenijo. »Škoda le,« pravi, »da imam za znanstveno delo premalo časa.«

»Mi lahko poveste kaj o načrtih?«

»Vsa dosedanja naša dela o življenju živali od Erjavca sem so sicer opravila svoj namen, niso pa uspela niti niso poskušala dati našim ljudem globlji vpogled v življenje živali, niso analizirala vzrokov in posledic ponašanja živali. Veda, ki to raziskuje, je še zelo mlada, vendar so znani že zelo zanimivi rezultati. Prav o tem nameravam v prihodnjih letih napisati nekaj knjig, ki bodo verjetno izšle pri Slovenski Matici. — A. Triler

Znanstvenik in pisatelj

Svet tujih rok

• POSLUH

Senator Lafay je pred francoskim parlamentom postavil notranjemu ministru naslednje vprašanje: »Ali notranji minister nima za potrebno, da bi dal policijo preiskati zaradi posluha? Takšnim, ki slabo slišijo, je treba preskrbeti aparate za naglušne ljudi.«

Francoska policija je namreč pred kratkim pripravila občinskega moža Didesa, ki so ga zaprli na osnovi policijskega poročila, češ da je v govoru žalil predsednika republike. Govor pa so posneli na magnetofonski trak in posnetek je pokazal, da policijsko poročilo ni bilo točno. »Policaji so bili najbrž naglušni«, je pristavil senator Lafay. Po poklicu je senator zdravnik, toda ne za ušesa.

• NI VZROKOV ZA VESELJE

Sir Winston Churchill in Somerset Maugham imata kot je znano v istem mesecu rojstne dneve. Oba sta letos, kot smo že poročali, praznovala 87 rojstni dan. Pisatelj je izjavil, da je dobil okoli 300 voščil od svojih oboževalcev. Churchillu se je zdela ta številka zelo majhna pa se je pohvalil da je dobil 30.000 voščil. Pisatelj mu ni ostal dolžan. »Takšno število čestitk je dobil angleški pevec popevk Cliff Richard, ko je bil star 21 let, zato ni nobenega razloga, da bi bil na svojih 20.000 voščil ponosen!«

• FERNANDLOV NAMESTNIK

Po tridesetletni filmski dejavnosti in na začetku snemanja svojega 100. filma razmišljata slavni francoski komik Fernandel in njegova žena, kako bi vpregla sina v filmski jarem. »Moj sin ima veliko skupnega z menoj«, je pojasnil Fernandel, »in ne poznam človeka, ki bi me lahko bolje nadomestoval na filmskem traku.« Mladi Fernandel je sedaj umetniški vodja pri neki tvrdki v gramofonski ploščarni. Odkril je že lepo število nadarjenih pevcev. Za film pa nekaže preveč naklonjenost. Njegovo obotavljanje je razumljivo. Ime Fernandel je na filmski borzi le precej visoko. Izgovoril si je nekaj mesecev premisleka, preden se bo odločil za korak na filmski prestol kot Fernandel II.

Srečanja s tujimi deželami so vedno zanimiva. Na slehernem potovanju širimo obzorje svojih spoznanj in ta spoznanja vsklajamo s spoznanji drugih. Z Dunajem sem se tokrat srečal novič, vendar tokrat v zgodnjih zimskih dneh, ko je mrzel veter pobiral prah s cest.

V tem milijonskem mestu, za katerega pravijo, da je mesto muzike in umetnosti nasploh, se je skozi stoletja marsikaj skovalo. — Pred kratkim sta se tu srečala tudi Kennedy in Hruščev. Dunajčani se še vedno radi spominjajo velikega »pompa«, številnih policajev in detektivov, ki so bili navzoči, ko sta se državnik, od katerih je eden prispel na Dunaj z letalom, drugi pa s posebnim vlakom, razgovarjala o svetovnih problemih itd.

Vse to sodi k dunajskim znamenitostim. Zlasti pa Dunaj slovi po lepih palačah, ki so jih zgradili s tujim denarjem skozi zgodovino, po lepih parkih, muzejih, galerijah.

PRIJATELJ NA KONJU IN HOFBURGSKI KROKARJI

Najlepši palači sta nedvomno Belvedere in Schönbrunn, pa tudi trdnjava Hofburg. Belvedere je bil rezidenca princa Evgena Savojskega, zgradil pa ga je Johann Lukas von Hildebrand (1714-1716). Dunajčani radi trdijo, da je to najlepša baročna palača. Pred njo je lep park z različnimi skulpturami. — Pomembno srečanje v tem decembrskem jutru s tem lepim dvorcem me je spomnilo na dogodivščino pred leti. Bilo je nekega junjskega jutra. S prijateljem, s katerim sva se odpravljala na železniško postajo, sva tod porabila zadnje centimetre najinega filma. In moj prijatelj se je na vsak način hotel slikati na enem izmed velikih marmornatih konjev, ki stojijo pred dvorcem. Z vso težavo je zlezel nanj; jaz pa sem sikal. Vse skupaj se je končalo tako, da sva morala teči pred policajem. V vlakcu pa sva ugotovila, da sva imela objektivi aparata pokrit s pokrovčkom.

Drugi dvorec je Schönbrunn. To je ena izmed mojstrov. Graditi so ga začeli leta 1685. Pred dvorcem je zelo velik park z lepimi vodnjaki, kipi in starimi drevesi.

Tu sta se tudi srečala Kennedy in Hruščev. Nad dvorcem je razgledni stolp, s katerega je videti po vsem Dunaju. Pred njim pa je ribnik z labodji. — Hofburg pa je sistem starih utrd, ki so jih pričeli graditi v 13. stoletju. Tam je mnogo palač in dvorcev. Tam stoji nacionalna biblioteka, uradna palača predsednika republike in njegovega urada. V novem Hofburgu pa je etnografski muzej. Med posameznimi dvorci so lepo urejeni parki, po katerih se še vedno — kakor pred stoletji — sprehajajo črni krokarji.

40 KILOMETROV KNJIG DUNAJSKJE KNJIŽNICE

Dunaj ima kopicco muzejev. Največ muzejev prikazuje splošno avstrijske znamenitosti (17, 12 muzejev pa se loteva izdjučno Dunaja. So pa še drugi muzeji: Muzej lepih umetnosti, Avstrijska galerija, Muzej zgodovine mesta Dunaja in Galerija akademije lepih umetnosti. — V muzeju, ki nosi naslov »Kunsthistorischesmuseum«, hranijo čudovite antične skulpture,

najdene predmete iz dežele med Evfratom in Tigrisom in dežel ob Nilu. Razen tega više tu tudi platna velikih Spancev, Flamcev, Italijanov pa tudi nekaterih domačih mojstrov.

Ena izmed znamenitosti Dunaja je tudi avstrijska nacionalna knjižnica. Ta hrani milijon in pol različnih knjig in ima več kot 4000 periodik. Če bi vsaka knjiga merila čez hrbet le 3 centimetre, bi jih bilo torek v tej knjižnici toliko, da bi jih lahko postavili od Kranja pa do Hrušice pri Jesenicah.

Kamorkoli prideš, povsod se prepričaš, da je Dunaj res mesto glasbe. Tam so živeli veliki glasbeniki: Cristophe Willibad Gluck, Joseph Haydn, Wolfgang Amadeus Mozart, Ludwig van Beethoven, Franz Schubert, Anton Bruckner, Johannes Brahms, Hugo Wolf, Richard Strauss, Gustav Mahler, Arnold Schönberg in drugi.

Zdaj na zimo je bil Prater — osrednje dunajsko zabavišče — zaprt. Kakor sleherno veliko mesto slovi tudi Dunaj po lepih parkih. Najlepotnejši so: Mestni park, Ljudski vrt, Mestni vrt in številni drugi.

Jure Kobal

Rekli so...

»Nemislno je, da se nagrada za mir in bratstvo podeljuje državljanu države, v kateri se bratstvo kaznuje s preganjanjem in temnico.«
Albert Lutuli, letošnji nagrajeneec za mir

»Veliko si prizadevamo, da bi imeli prijatelje v vseh deželah sveta. Nasprotujemo pa načelu, da bi nam prijatelji izbirali sovražnike.«
Julius Nierere, premier Tanganjike

»Čas moramo uporabiti za delo in ne za počitek.«
John Kennedy, predsednik ZDA

»Francoski predsednik de Gaulle je bil skozi vse življenje najbolj trmast takrat, ko je bil najslabši.«
Walter Lippman, ameriški komentator

»Mi smo sedaj predstavniki maloštevilnega poklica. Toda čez nekaj let, ko bodo poleteli v vesolje postali vsakdanja navada, bomo postali tako številni, da bo potrebno ustanoviti sindikat kozmonavtov.«

German Titov, sovjetski kozmonavt, na kongresu Svetovne sindikalne federacije

Tednik italijanske Komunistične partije je objavil članek svojega dopisnika iz Moskve o rehabilitaciji maršala Tuhačevskega, ki ga prinašamo v skrajšani obliki. Usoda enega izmed najsposobnejših sovjetskih poveljnikov je tragična: bil je žrtev nacističnega vohunstva in Stalinove tiranije in krutosti.

Hruščev je utihnil. »Tokrat z občutkom bolečine...« Potem je nastal zopet premor, ne govorniški in ne premišljen: »...Z občutkom bolečine so tovariši govorili o slavni voditeljski takratne dobe. To so imena — Tuhačevskega in drugih.«

Smrt generala Tuhačevskega

27. oktobra je Hruščev govoril o »sferi Tuhačevski«. Prvikrat po 24 letih so bile izgovorjene besede Tuhačevskega in drugih, imena tragične »afere« iz leta 1937. Zdej so izkazovali čast nesrečnikom, žrtvam politike, ki jo je obsodil XXII. kongres. Kmalu bodo tem žrtvam postavili spomenik.

Niti resnice so odkrili v zadnjih letih, in to na osnovi dokumentov in protislovnih pričanj. To resnico potrjujejo tudi ameriški in nemški viri. Primer za to sta nemški film o Kanarisu in ameriške razprave. Po teh virih je dokumente,

ki so služili za sodno obravnavo proti sovjetskim generalom leta 1937, izdelala nacistična vohunska in protivohunska služba. Prste pri tem sta imeča osebno Himmler in Heidrich. Te dokumente so dali v roke češkimi vohunom, ki so jih predložili Benešu, ta pa naprej Stalinu, ki je na osnovi teh

lažnih dokazil likvidiral »svet sovjetske armade.«
Kako je prišlo do tega? Na to vprašanje odgovarjajo skrivnostni dokumenti in mednarodne prevare. Churchill, ki je o tem pisal v svojih memoarjih, je opravičeval proces, obsodbo in surove kazni. Razlogi tragične »afere« so bržkone zelo zapleteni.

General Tuhačevski je bil zelo nadarjena osebnost, človek z velikimi vojaškimi in političnimi sposobnostmi. Kot mlad vojak je pobegnil iz ujetništva v Nemčiji, da bi se pridružil Rdeči armadi. V zelo kratki dobi državljanske vojne

Črno na belem

Je postal strateg z največjim ugledom in vojni teoretik. Tuhačevski je bil znan kot teoretik modernega načina vojskovanja in nove strategije, ki je bila zasnovana na uporabi tankov. Leta 1937 je polemiziral s Stalinom. Stalin je menil, da mora moderna vojska razvijati prvenstveno topništvo. Tuhačevski je zagovarjal povsem druga stališča, ker je poznal tehnični napredek, ki ga je dosegla nemška vojska. General je posvečal največjo skrb razvoju modernega orožja. Stalin in njegovi somišljeniki, ki so mu slepo sledili, so generalu nasprotovali, ga začeli sumiti in obtoževati, dokler končno ni leta 1937 dozorela tragična drama. Da je bila Stalinova obtožba zoper generala posledica razlik v stališčih, se vidi iz književnega dela Konstantina Simonova.

Kako močan je bil vpliv vojaških voditeljev, ki jih je Stalin pokončal, na sovjetske državljane in vojake Rdeče armade, je pokazala vojna z Nemci. Ko so bili Sovjeti potisnjeni pred Moskvo, so Moskovčani verjeli, da se bodo vrnil časi Tuhačevskega in Bliberova, ki sta v državljanski vojni tako izvrstno reševala kritične trenutke in poraze spreminjala v zmage. — Toda takrat sta bila generala že mrtva.

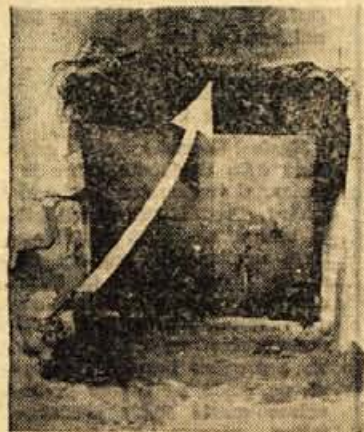
Tragedija dveh zakoncev v Podrečji

SMRT PRIHAJA SKOZI ZAPRT DIMNIK

Po statistikah so zastrupitve z ogljikovim monoksidom na prvem mestu. Ker je smrtonosni plin brez duha, ga človek težko začuti. Začuti ga šele takrat, ko so znaki zastrupitve zelo resni. Posledica vdihavanja je običajno nezavest in nato lahko nastopi smrt. Ze majhen napor pri reševanju zadostuje, da ponesrečeni pade v nezavest in se iz nje ne zbudi nikoli več. Znanstveno je dokazano, da en odstotek ogljikovega monoksida v zraku zadostuje za neopibno smrt v najkrajšem času. So primeri, ko je zadostoval celo en sam promil tega za človeka nevarnega plina. Statistika na žalost ne beleži količine ogljikovega monoksida v zraku, ampak samo mrliče.

VRATA NA KMEČKI KRUSNI PEČI

Vaščani v Podrečji pripovedujejo, da je pokojni Janez Sušteršič napravil vrata na svoji krušni peči sam. Takrat, ko jih je namestil na notranji strani pečne odprtine, tako da je preprečil uhajanje dima v dimnik, najbrž ni pomislil, da bo ta nepazljivost privedla do tragične smrti v njegovi družini. Po splošni ocenitvi je to glavni vzrok smrti zakoncev Sušteršič iz Podrečja št. 65.

Posnetek prikazuje vrata na krušni peči, ki so povzročila tragično smrt zakoncev Sušteršič. Vrata tesno zapirajo odprtino iz peč, da dim ni mogel uhajati v dimnik. Tako je iskal drugo pot. Skozi praznine med keramičnimi ploščicami na peči je prišel v sobo, kjer sta zakonca spala in jih zastrupil. Puščica na sliki kaže odprtino v dimnik.

Mladi železostrugar, ki je bil zaposlen pri železniškem podjetju za popravilo voz in strojev v Šiški, si je zgradil novo hišo nekaj metrov stran od ceste Kranj-Smlednik. Teden dni so bila vrata te hiše zaprta in čez prag ni stopila človeška noga. Sosedje in sorodniki so domnevali, da sta zakonca Sušteršič, ki sta bila dobrih pet mesecev poročena, odšla na ženin dom, kamor sta čisto zahajala in ostajala po nekaj dni. V podjetju so opazili, da je bil Sušteršič v soboto, 23. decembra, zadnjikrat na delu. Vsemu temu ni nihče posvečal velike pozornosti, ker je v soboto mladi železostrugar zaradi materine smrti zaprosil za izredni dopust.

Ko so sosedje in sorodniki teden dni zaman hodili okoli hiše, ki ni kazala znakov življenja, so se 2. januarja letos le začeli zanimati za usodo mladih zakoncev. Vmes je prišlo tudi obvestilo, da mladih zakoncev ni bilo na ženinem domu. Pregledali so hišo in ugotovili, da so bila vežna vrata z notranje strani zaklenjena. Zvečer okoli šeste ure so z žepno svetilko posvetili v

sobo, kjer sta Sušteršičeva spala in odkrili na postelji žensko truplo.

SODNI ZAPISNIK

Sodni izvedenci so v hišo prišli skozi kletno okno, ki je bilo založeno z opeko. Ugotovili so, da so bila vežna vrata zaklenjena z »wertheim« ključavnico. Tesno zaprta so bila tudi vrata na krušni kmečki peči. Med temi vrati in zunanjo steno je odprtina za dimnik. Vrata krušne peč so bila tako trdno zaprta, da dim ni mogel uhajati v dimnik. V sbrambi je bila razen majhnih količin hrane tudi košara s premogom. Kuhinja je bila čista in pospravljena. Stedilnik je bil hladen. V pekaču štedilnika je bil kos papirja in na njem nekaj drobtin potice. Na stenki omarici je bila zraven radijskega sprejemnika budilka, ki se je ustavila ob 5.25. V zaboju za premog je bilo nekaj kšsov premoga.

Na desni strani od vrat v kuhinjo so bila vrata v dnevno sobo nezaklenjena. Soba je imela novo kmečko krušno peč. Ob peči je bila postavljena postelja, na kateri je ležalo žensko truplo - to je bila Ana Sušteršič. Na peči, ki je bila mrzla, je ležalo moško truplo.

TEDEEN DNI V ZAKLENJENI HIŠI

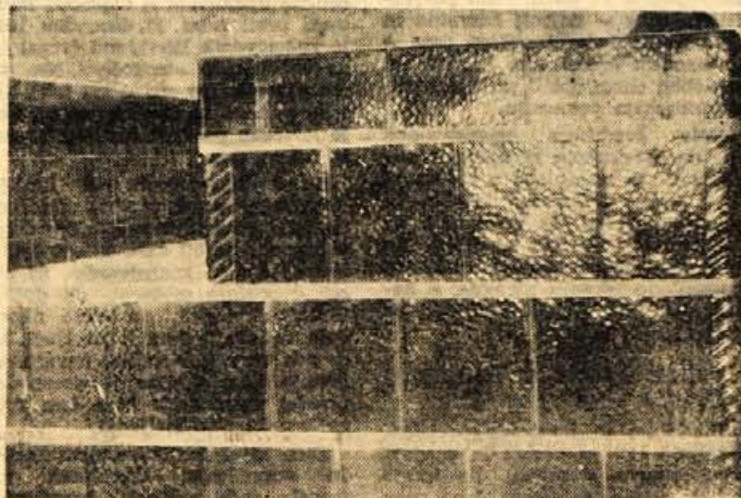
Priče so izpovedale, da so zakonca Sušteršič videli zadnjič na pogrebu Sušteršičeve matere, ki je bil 26. decembra popoldne. Po pogrebu sta zakonca odhitela domov, da bi zakurila peč. Na večerjo pa sta se vrnila k bratu, ki se je nameraval v soboto, 30. decembra, poročiti. Takrat so se tudi domnili, da bodo v nedeljo skupaj praznovali poroko.

Po večerji sta Sušteršičeva odšla domov precej utrujena. Na peči, ki sta jo bila že prej naložila, sta po večerji zaprla vrata in legla k potiki. Takrat verjetno nista pomi-

čakala novo leto. Toda zakonca sta ležala mrtva na svojih ležiščih.

BILANCA LAHKOMISELNOSTI

Zdravniki na truplih niso ugotovili znakov nasilja. Smrt je nastopila zaradi zastrupitve z ogljikovim monoksidom, ki je uhajal iz peč. Iz količine ogljikovega monoksida v krvi so lahko sklepali o trajanju in poteku zastrupitve. Količina je bila zadostna za smrt,

Kmečka krušna peč, na kateri so našli truplo pokojnega Janeza Sušteršiča

slila, da so bila zaprta vrata na peči za nju usodna napaka. Sorodniki in sosedji ki so jih med tednom večkrat iskali, niso sutili te družinske tragedije. V spalnici sta se zastrupila z ogljikovim monoksidom, ki je iz peč zaradi trdno zaprtih vrat uhajal skozi zareze med keramičnimi ploščicami v sobo in jih zastrupil med spanjem.

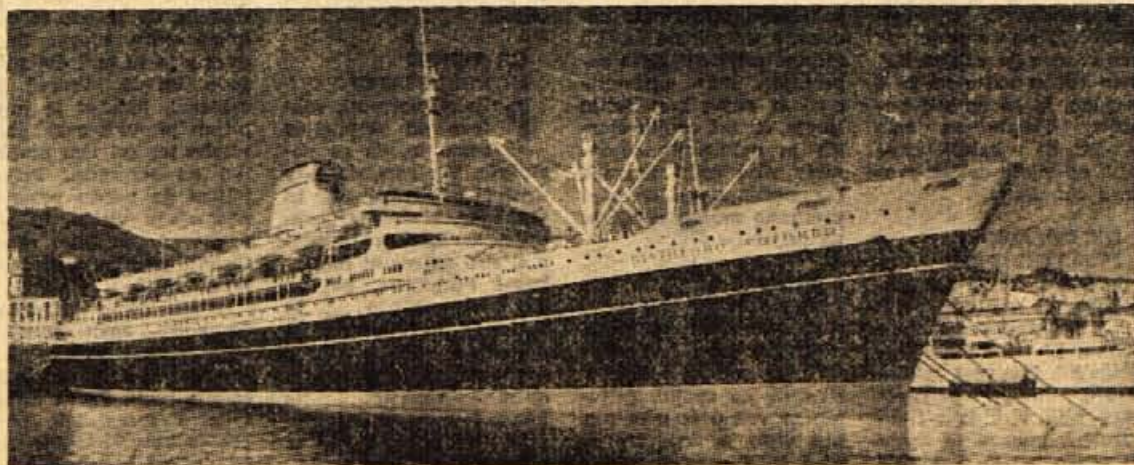
Brat se je v soboto poročil brez Sušteršičevih. Gostje, ki so jih sicer na domu obiskali, so menili, da sta odšla na ženin dom, da bi tam do-

vendar sta zakonca v nezavesti precej dolgo umirala.

Ko so poskusno zakurili peč in zaprli vrata na peči, so ugotovili, da je skozi razpoke med ploščicami prihajalo v sobo dovolj dima in da so vrata popolnoma hermetično zapirale dovod v dimnik. Vzrok težke tragedije bi iskali v lahkomišelnosti ali nepoučenosti zakoncev. Znano je, da mora zakurjena peč imeti odprtino za dimnik prosto, tako da lahko plini najdejo pot v dimnik in zrak, kjer postanejo neškodljivi.

Zdravko Tomažič

Potniška ladja, ki jo občudujejo tujci in domačini

Italijanska potniška ladja »Kristoforo Colombo« spada v vrsto najlepših plovnih objektov, ki so na razpolago potnikom na morju.

ZMAGA NAD RAKOM

Dopisnik Tanjuga iz Stockholma je napisal daljši sestavek o uspehih švedskega zdravnika v borbi proti raku, iz katerega povzemamo nekatere najzanimivejše ugotovitve.

Človek prodira v veselje in odkriva njegove skrivnosti. Na Zemlji pa mu še vedno ostaja nešteto skrivnosti, do katerih bo še moral prodreti, da se bo proti njim znal boriti. Zmaga nad rakom bi pomenila eno največjih zmog v borbi proti zahrbtnim napadalcem in prav zato jo človeštvo izredno težko pričakuje.

Napori mnogih znanstvenikov so usmerjeni v to, da bi našli povzročitelja raka — najbolj zavratne in skrivnostne bolezni našega časa — in obenem sredstvo, s katerim bi ga lahko onemogočili pri njegovem smrtonosnem delovanju.

Delo švedskega znanstvenika Bertila Bierklunda in njegovih sodelavcev je usmerjeno v to, da bi našli način, s katerim bi človeka zavarovali pred to boleznijo. Za razliko od njihovega dela so bile vse preostale dosedanje raziskave namenjene iskanju zdravila, s katerim bi bilo mogoče ozdraviti že obbolelega človeka.

PROTITELESCA IN NJIHOV POMEN

Bierklund je imunolog-specialist. Že pred leti je njemu in njegovi ženi uspelo dokazati, da imajo celice človeškega telesa neko prav

posebno lastnost: sposobnost, da tvorijo telesa, ki se lahko ubranijo rakastih obolenj. Ta telesa je potrebno le razviti in jih navesti na delovanje.

Po tem odkritju je vztrajno delal še šest let. Pred tremi tedni je v telesa 120 mož in žena ter v svoje lastno telo vbrizgal tekočino, katere delovanje naj po določenem času potrdi ali ovrže njegove teoretične ugotovitve o možnosti imunosti proti raku. 17. decembra 1961 je znanstvenik Bierklund tvegati in izrekel besedo »mogoče«. No, za znanstvenika že ena sama taka beseda pomeni neskončno veliko, ker je izrečena po vrsti let negotovosti in trdega dela.

Razen negotovosti, ki mučijo švedskega znanstvenika, medtem ko čaka na rezultate svojega dela, je moral sprejeti nase še eno težko breme. Mnogi znanstveniki, ki sicer dopuščajo možnost, da doživi Bierklund uspeh, ga ostro napadajo, češ da je spravil 120 ljudi, ki so mu verjeli, v veliko nevarnost. Menijo namreč, da je prezgodaj izvedel vakcinalijo in s tem tvegati morda celo življenja.

Toda kljub kritikam, nezaupanju in sumničanju, Bierklundu ne manjka tudi podpore. Znanl sov-

jetski in ameriški imunologi, ki se prav tako ukvarjajo s takimi raziskavami, so namreč prišli do podobnih rezultatov.

Do nedavnega se je moral znanstvenik Bierklund ukvarjati tudi s problemom pomanjkanja za raziskovalno delo potrebnega denarja. Sedaj je denar pričel dotekati iz raznih ameriških virov (skupaj s povabil, da znanstvenik v Ameriki nadaljuje s svojim delom).

ZNANSTVENIK SI OBETA USPEH

Vsakemu znanstveniku je pri njegovem delu zelo potrebno, da popolnoma ali vsaj delno verjame v to, da je na pravi poti. Tudi Bierklund v to prav gotovo verjame in zato je serum, ki bo mogoče postal odrešilen, najprej vbrizgal v svoje vene. Če se ta domneva uresniči, bo čez pet ali deset let ali morda še nekoliko pozneje število obolenosti z rakom močno padlo ali pa bo mogoče to bolezen celo popolnoma zatreti. Če bodo rezultati, ki jih Bierklund pričakuje, zares pravi, bodo mogoče prinesli s seboj tudi odgovor na vprašanje: kako rešiti ljudi, ki jih je rak že začel razjedati. To pa bi bila nedvomno ena od najpomembnejših stvari ob prehodu iz 1961. v 1962. leto.

odnosi med ljudmi

Človek potrebuje prijatelje. Le malo je ljudi, ki so radi sami. Tem pravimo, da so samotarji ali pa čudaki in jih navadno puščamo ob strani. Ob strani ostanejo tudi mnogi, ki tega ne želijo, a ne najdejo poti do prijateljev.

Dobiti dobre prijatelje in jih tudi obdržati pa ni niti tako malo. Odvisno je od mnogih prirojenih lastnosti, predvsem pa od sposobnosti vsakega posameznika, če zna biti dober prijatelj drugemu. Če zavirate svojim najboljšim prijateljem njihovo srce, če vas jezi, da so kupili prav tako preprogo, kakršno ste si izbrali tudi vi, če mislite, da morate prijateljem vedno povedati resnico, pa če je ta zanje še tako boleča, če se večkrat zalotite, da s prijatelji govorite neiskreno, potem prav gotovo nimate dobrih prijateljev.

Nepravilnosti, ki onemogočajo dobre prijateljske odnose, je veliko. Naj vam tokrat naštejemo le 4 napake, ki so najbolj pogoste. Utegne se celo zgoditi, da v kateri izmed njih odkrijete delček svojega obnašanja.

NELOČLJIVO PRIJATELJSTVO

Ljudje, ki bi jih navdli tu, od svojih prijateljev zahtevajo, da jih vsak dan obiščejo ali jim vsaj telefonirajo. Če gre prijatelj brez njih v kino ali na sprehod, pomeni to zanje že pravo izdajo. Taki prijatelji so sicer zelo vdani, toda obenem tudi preveč

zahtevajo, zato kmalu postanejo dolgočasni in jih njihovi prijatelji hitro zapuščajo. Tako prijateljstvo si največkrat želijo ljudje, ki pri svojih starih in najbližnjih sorodnikih niso našli pravega razumevanja, pa se zato pretirano močno navežejo na prijatelje.

PRETIRANA ISKRENOST

Za ljudi, ki pretiravajo s svojo iskrenostjo, pomeni prijateljstvo to, da svojim prijateljem vedno povedo vse, kar vedo in kar jim ni všeč. Nikdar ne mislijo na to, da bi njihovo govorjenje lahko prijatelje pri-

zadelo. Nihče se ne more ubraniti njihovih dobronamernih nasvetov; popravljati hočejo značaje in navade. Pri vsem tem zahtevajo, da jim bodo za to vsi hvaležni in da jih bodo priznavali za »najboljše prijatelje«. Med vsemi ljudskimi odnosi je prav prijateljstvu potrebno največ iskrenosti, toda pravi prijatelj ve, kdaj

medsebojno zaupanje in razumevanje, ki zblizuje prijatelje.

RAZOCARANJE

Mogoče imate prijatelje, ki vam vedno pripovedujejo, da je bil že prevečkrat razočaran, da bi še lahko verjel v prijateljstvo. Ko vam pove vse »nesreče«, ki so ga doletele, se morate

NI LAHKO BITI PRIJATELJ

se je treba iskrenosti tudi odreči.

GOVORNIK IN POSLUSALCI

Prijatelj-govornik zahteva od prijateljev samo to, da ga poslušajo. Verjame, da je v družbi najzanimivejši in vsakogar, ki kaj pripoveduje, zaustavi s beseda: »To pa res ni nič takega! Poslušajte, kaj se je meni zgodilo...! In prijatelji molčijo, on pa govori o sebi, o svojih dogodivščinah, o »fantastičnih« znanjih... Na koncu koncev je največja žrtve te grde navade ta govornik sam, saj je prikrajšan za najbolj privlačno stran prijateljstva —

nujno vprašati, kako je mogoče, da je vse to doletelo prav njega. Brez dvoma je tu tudi del njegove krivde. Preveč je zahteval. Idealist je in je prijatelje vzdigoval previsoko ter pri tem pozabljaj na stvarnost. Prijatelj je vedno prisojal neomejene vrline, ki jih pa seveda ni bilo: razočaranje nad prijateljem je prišlo hitro.

Lahko bomo prijatelji, če bomo znali sprejeti svoje prijatelje take, kot so: ne boljše ne slabše od ostalih ljudi. Pravo prijateljstvo mora biti brez predsodkov. Vedeti je treba, koliko je kdo vreden in ga kljub temu imeti rad. — M. S.

Zanimivosti

INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA VZHODNE EVROPE

Industrijska proizvodnja v Sovjetski zvezi in drugih vzhodnoevropskih državah se je v prvi polovici preteklega leta povečala za 5,4 do 17 odstotkov. Te podatke so natisnili v Gospodarskem biltenu Evrope. Največje povečanje industrijske proizvodnje je dosegla Rumunija (17%), sledijo Madžarska z 12,3%, Bolgarija 11,9%, Poljska 11,4%, Čehoslovaška 9,7%, Sovjetska zveza 8,8% in DR Nemčija s 5,4%.

V zahodnih državah se je industrijska proizvodnja dvignila povprečno le za 5,5%.

GLASOVI V ETRU

Po poročilih svetovne organizacije UNESCO je znano, da je bilo v letu 1960 na svetu 11.760 radijskih postaj. V letu 1948 je bilo število radijskih postaj več kot dvakrat manjše. Število radijskih sprejemnikov je v istem razdobju naraslo od 161 milijonov na 366 milijonov v letu 1960.

SAMARKAND MESTO UCENJAKOV

Mesto Samarkand v azijskem delu Sovjetske zveze je postavilo svojevrsten svetovni rekord. Pred štiridesetimi leti je bilo v mestu 98 odstotkov ljudi nepismenih, medtem ko danes v tem mestu, ki hitro napreduje, pride približno en predavatelj, znanstvenik ali raziskovalec na štiri osebe. To z drugimi besedami pomeni, da pride na 200.000 prebivalcev mesta 50.000 predavateljev, znanstvenih delavcev in raziskovalcev.

MODERNA KOPALNICA

Na razstavi moderne arhitekture v Londonu so prikazali najmodernejšo kopalnico. V kopalnici je mogoče gledati televizijski prenos preko televizijskega sprejemnika, ki je vgrajen v obloženo steno, se pogovarjati po telefonu in govoriti z obiskovalci, ki so prišli na obisk.

BOLNIŠNICA POD ZEMLJO

Poljski znanstveniki so predložili načrt, da bi v zapuščenih rudnikih soli — 500 metrov globoko pod zemljo — v bližini mesteca Bidgošča zgradili bolnišnico za pljučne bolezni. Poljski znanstveniki menijo, da »mikroklima« pod zemljo ugodno vpliva na aktivnost dihalnih organov.

EVROPA TEKMUJE Z AMERIKO

Statistično so izračunali, da bo Evropa imela 1970. leta 36 milijonov avtomobilov. Evropske tovarne bodo takrat proizvajale 9 milijonov avtomobilov letno. To je sedanja raven ameriške avtomobilске industrije.

Tragedinja z italijansko igro

»Najboljša igralka neorealizma,« je zapisal Giovanni Calendoli ob beneškem festivalu leta 1952; Georges Sadoul jo imenuje največjo povojno tragedinjko, ko ocenjuje njeno vlogo v Rossellinijevem »Rimu, odprtem mestu«; »to je najbolj predana in najbolj disciplinirana umetnica, kar sem jih spoznal,« pravi o njej T. Williams.

Anna Magnani je začela svojo umetniško kariero sredi dvajsetih let v potujočih gledaliških družinah in si do začetka druge svetovne vojne tudi priborila mesto v italijanskem gledališkem svetu. Vendar je dosegla še večji uspeh v koncertnih kavarnah in izkušnje music-halleke igralkice so ji zaradi spontanega in tesnega stika s publiko prav gotovo zelo koristile. Njena filmska kariera se je začela l. 1934. Toda njene filmske vloge do časa, ko je povezala svoje ime z neorealizmom, niso toliko pomembne, zato lahko začnemo kar z Rossellinijem.

NEOREALIZEM

Pina v »Rimu, odprtem mestu«, s katerim se je leta 1945 Roberto Rossellini uvrstil med prve režiserje povojne dobe, je bila prva v vrsti Rimljanek, ki jih je upodobila Anna Magnani. Vloga, ki je bila prvotno namenjena drugi, je oblikovala mojstrsko. Rossellini ji je tri leta kasneje posvetil svojo »Ljubezen« (Amore), delo, ki je izgrajeno iz dveh 40-minutnih filmov, od katerih je prvi »Človeški glas« po znanem Cocteaujevem iramskem monologu (zadnji telefonski razgovor starejše žene z lju-

bimcem, ki jo zapušča), drugi pa je »Cudež« po originalnem Fellinijevem scenariju. Anna Magnani, ki vseh 80 minut ni zapustila platna,

Anna Magnani v filmu »Pobegli rade«, ki so ga posneli po delu ameriškega dramatika Tennessee Williamsa

je seveda zopet dokazala svoje veliko umetniško izpovedno moč in s svojo vitalnostjo zmogla zahtevno nalogo.

V letih 1945–1948 je razen tega nastopila tudi v štirih komedijah in dokazala svoj smisel za to filmsko zvrst, h kateri se je zopet vrnila prav pred kratkim, ko je pod Monicellijevim vodstvom zaigrala v »Glojinem smehu« (Risate di Gioia). Iz prve povojne dobe je vsekakor treba omeniti še, da je igrala vlogo dekleta vojnega heroja v filmu »Il Bandito« (1946) Alberta Lattuada.

Leta 1950 je zaigrala v »Stromboli« Williama Dieterla. Leta 1952 pa je sočelovala z dvema velikima režiserjema, vendar je bil rezultat neverjetno različen. Medtem ko je njena vloga v Renoirjevi »Zlati kočiji« eden njenih najmanj uspešnih likov, ki mu začuda manjka življenja (ko ga je sicer tako prepolna!), pa imajo nekateri lik v revščini živeče matere, ki hoče svoji hčeri priboriti (proti njeni volji) filmsko kariero, v »Najlepši« (Bellissima) Luchina Viscontija – za vrh njenega igralstva.

TENNESSE WILLIAMS

Kot smo že omenili, je T. Williams eden največjih občudovalcev igralstva Anne Magnani in je prav zanjo napisal leta 1951 »Tetovirano rožo«. Sicer zaradi svojega takrat še premajhnega znanja angleščine še ni mogla zaigrati v originalni odrski uprizoritvi na

FILM

Broadwayu, pač pa je tri leta kasneje sprejela vlogo italijanske priseljence, ki se razočara nad svojim možem, v filmski verziji tega dela. »Tetovirano rožo« smo videli tudi pri nas in lahko ocenili njeno igro, za katero je leta 1956 dobila Oscara. Leta 1959 je ponovno oživila lik iz Williamsovega dela – in sicer v filmu »The Fugitive Kind« (Po-

(Nadaljevanje na 6. strani)

V filmu »Levi so izpuščeni«, ki ga je režiral Henri Verneuil, pride glavna igralka Claudia Cardinale k zdravniku. Sleč se mora, da bi ji zdravnik preiskal pljuča in srce. Toda stvar ne ostane samo pri tem. Zdravnik jo povabi na kosilo. Med kosilom pa dobi telefonsko sporočilo, da ga kličejo k nekemu bolniku

Dirk Bogart, ki smo ga videli v filmu »Ker veter ne zna brati«

Novo drama

Producent »Zora-film« (ki zdaj slavi petnajstletnico svojega obstoja) in režiser Fedor Skubonja, ki sta nam lani dala uspešni mladinski film »Izgubljeni svinčnik«, skušata ta svoj uspeh ponoviti. Ali se jima je to s filmom »Sojenje mačku Brnji«, v katerem igra Srečo Stojević in Pavle Mlinč, posrečilo, bomo lahko kmalu tudi sami presodili.

Novo na tujem

Mnogokrat in na najrazličnejše načine so filmi že obravnavali vojno. Tako je tudi v zadnjem času nastalo precej del s to tematiko, od katerih bi morda kazalo omeniti naslednjo petorico z Zahoda. Joseph Newman je posegel v čas ameriške državljanske vojne in režiral zgodbo o mladem poročniku, ki ga igra George Hamilton, ob njem pa nastopajo Richard Boone, Arthur O'Connell in Luana Patten.

Kirk Douglas je zalgal majorja, ki mu je poverjena obramba štirih ameriških vojakov – obtoženih posilstva v okupiranem nemškem mestecu – v Reinhardtovem filmu »Neusmiljeno mesto«. Obtoženi so Richard Jaeckel, Robert Blake, Frank Sutton in Mal Sondoek, dekle je Christine Kaufmann, njen fant pa Gerhard Lippert.

Angleži so skušali v filmu Cyrila Frankela »Na gosli« pokazati vojno z zabavne strani in so povedali zgodbo o dveh iznajdljivih angleških vojakih, ki ju igraju Alfred Lynch in Sean Connery v družbi Cecil Parker, Stanleyja Hollowaya in Alana Kinga.

S psihološko deformacijo vojaka (v njem se vzbudijo brutalna in zločinska nagnjenja) se ukvarja film »Warhunt« produkcije Sanders Brothers, v katerem igra vlogo ameriškega vojaka v korejski vojni John Saxon.

Stanley Kramer pa je režiral film o sojenju štirim sodnikom Tretjega rajha, ki so obtoženi nasilja nad pravico in odgovornosti za nečloveške zločine – »Nürnberška sodba«. Glavne vloge igrajo Spencer Tracy, Richard Widmark, Burt Lancaster, Montgomery Clift, Judy Garland, Maximilian Schell in Marlene Dietrich.

PISMO S KITAJSKJE

Odkar sta zakonca Bullgrien vzela v službo kitajskega kuharja, za gospo Bullgrien v gospodinjstvu ni bilo kaj prida dela — točneje rečeno, skoraj nič. Človeku s Kitajskega (imenoval se je Wang, bil je majhen in okrogel) niso bila kuhinjska dela dovolj, skrbel je za vse ostalo, pospraviljal sobe, pral perilo, ga krpal in čistil čevlje, žival nogačice in nakupoval po trgovinah. Končalo se je tako, da je zvečer slekel zakonski par in ga spravil spat. Zjutraj je obema pomagal pri oblačenju in umivanju; samo zobe sta si umila sama. Tako razvajena gospa Bullgrien, ki je bila do tedaj marljiva žena, ni več vedela, kaj naj bi počela. Zaradi tega je ves dan preždel v zabojčku stoječe ure in gledala skozi steklo v sobo. Udobno ji vsekakor ni bilo; stoječa ura (kakor že samo ime pove) ni bila urejena za sedenje, a videti je bilo, da ji je prav ta neudobnost vzbujala zadovoljstvo. Verjetno — kot neke vrste kazni za udobno življenje. Prej se gospa Bullgrien ne bi bila mogla zadrževati v stoječi uri zaradi kolešja in uteži, ki so napolnjevala prostor. Ker pa je bila ura že več let pokvarjena, je Wang omenjene dele vzel iz ure, da bi jih v prostem času popravil. Gospodu Bullgrienu je bilo bolje. On ni bil obsojen na brezdelje. V njegovem poklicu mu Wang nikoli ni mogel pomagati. V prvi vrsti zaradi pomanjkanja časa, pa tudi zato, ker tega ni znal; zakaj nakupovanja kož se mora človek šele naučiti.

Gospod Bullgrien je večkrat poskušal, kadar je šel mimo svoje žene, razvedriti z raznim spahovanjem in smejnimi kretnjami. To pa mu je le redkokdaj uspelo. Zena ga je turbošno gledala skozi steklo.

Ko se je gospod Bullgrien 9. II. t. l. vrnil domov ob petih popoldne, je povzeli svoji ženi le nekaj pozornosti, zahaj odločil se je, da bo že enkrat končno izkopal veliki stor, ki ga je že dlje bodel v oči. Na njegovo veliko začudenje se Wang ni ponudil, da bi namesto njega opravil to delo... Dejal je, da se ga urt ne tiče, razen tega pa, da ob vsej dobri volji ne more sodelovati pri takem budodelstvu.

Tako je torej gospod Bullgrien vzel lopato in sekuro, odšel na urt in se tam mučil s storom. Bolji ko je kopal, več korenin je bilo; bilo je videti, kakor da se razprostirajo pod celim vrtom. Toda ker je propadlo njegovo delo, od katerega si je nadejal veselja in razvedrila, mu je postalo strašno dolgčas. Spomnil se je svoje žene. Potrkal je na steklo, za katerim je v uri sedela njegova žena in vzkliknil: »Dolgočasim se, kaj naj napravim?« Gospa Bullgrien ni dolgo razmišljala in lahko bi celo pričakovali, da se je na to vprašanje že vnaprej pripravila, razumljivo brez izglede, da bi ji nekdo podobno vprašanje še kdaj postavil. »Lahko bi«, mu je dejala in njen glas je bil zamolkel: »Lahko bi odšel na železniško postajo in privedel nekoga.« »Koga?« je vprašal gospod Bullgrien. Gospa je skomignila z rameni: »Kogarkoli. Kakšnega potnika, ki e pravkar prispel. Recimo bradatca človeka. Strah je v tem, da dobi družbo.« »Prav imaš«, je rekel gospod Bullgrien. »Tako bom tudi storil.« Vzel je klobuk in šel iz hiše, se

povzpel na tramvaj in se odpeljal na železniško postajo. Ko je prišel, sta pravkar prispela na postajo dva vlaka. Gospod B. je obstal ob izhodu in iskal človeka z brado. Kmalu je spoznal, da so bile brade povsem izmode. Bilo je dovolj takih z brki, toda takih, s pravimi bradami — nič. Ze se je hotel obrniti k stavcu z zavihanimi brki, ko je opazil močnega moškega z gsto črno brado. Sele ko je človek prišel prav do njega, mu je krenil gospod Bullgrien naproti, uslužno smel klobuk in dejal: »Vas lahko povabim cenjeni gospod? Bi se želeli peljati z menoj domov in biti danes zvečer moj gost. Ali če vam je udobneje do jutri zjutraj.«

Človek z brado je ostro pogledal Bullgriena: »Da,« je dejal. »Vas povabilo mi godi in sprejemam ga s hvaležnostjo. V tem mestu sem tujec in gostoljuben dom je tisto, kar potrebujem. Pojdiva!« »Raje se odpeljiva«, je dejal gospod Bullgrien. »Hitreje bova dospela.« Tujec je prikimal: »Toliko bolj!«

Ko sta prispela je bila miza že pogrnjena in na njej je stala steklenica vina. Wang je mislil na to. Medtem ko je gospod Bullgrien predstavljal gosta svoji ženi, je začuden opazil, da je ta oblečena v lepo obleko. Nežno kakor lutka se je nasmehnila izza stekla in prijazno pokimala, ko se je gospod Rottacher (kakor se je tujec imenoval) poklonil. Gospod Rottacher ni bil nič kaj začuden, ker je gospa sedela v zabojku za uro. »Ura vam neverjetno pristaja, milostljiva gospa,« je dejal. »Vsaki ženi taka stoječa ura ne pristaja. Čas vam ni preveč dolg.«

Gospa Bullgrien je radostno stresla z glavo. »Toda jaz sama sem čas,« je dejala izza stekla. Ure kažejo čas in — ker ta ura kaže mene — sem torej jaz čas.«

Tej mali šali so se temeljito nasmeljali. Potem ko se je gospod Rottacher zaman prizadeval, da bi gospo Bullgrien zmamili iz ure, sta sedla moška za mizo in se pričela sititi z jedili, ki jih je prinašal Wang. Gospa Bullgrien pa si je zaželela iz ure čašico likerja. Prav v času, ko je gospod Bullgrien odpiral drugo steklenico vina, je nekdo pozvonil. Wang je odšel proti vratom in se vrnil s pismom — naslovljenim na gospoda Rottacherja. »Kdo je prinesel to pismo?« je vprašal gospod Bullgrien. »Poštar.« »Čudno,« je opazil gospod

Bullgrien. »V tem času ne prinašajo poštarji pisem.«

Med tem je gospod Rottacher odprl pismo in ga prebral. Obraz se mu je zmračil in nekoliko čudno je pogledal gospoda Bullgriena. »Rabim sekuro in lopato,« je dejal. »To lahko dobite,« mu je odgovoril gospod Bullgrien. »Na vrtu ležita. Toda kaj vam vabim?«

Gospod Rottacher se je namrščil. »Zelo neugodno bi mi bilo, če bi vam moral razlagati, ker ste me v svoji hiši tako gostoljubno sprejeli. Prišel sem na to mesto, da nekoga ubijem in zakopljem na vrtu. Pravkar pa sem na žalost spoznal, da gre pravzaprav za vas. Čudna igra slučajev.«

Po teh besedah se je gospod Bullgrien prestrašil. Gospa Bullgrien je spustila čašico likerja in pričela jecati. Wang je odprl stoječo uro, pobral črepinje in jih odnesel. Gospod Bullgrien se je odločil, da se bo boril za svoje življenje. »Kdo vam je to ukazal?« ga je vprašal.

»Mogus.«
»Kdo je to Mogus?«
»Ne vem. Vem, da moram poslušati njegove želje.« »Ali bi se ne moglo to povedle za nekaj dni odložiti? Pravkar sva se začela zabavati.« Gospod Rottacher je odkimal. »Dve ali tri ure — da. Toda do jutri zjutraj... Moram se ujeti poslednji nočni vlak.«

Gospodu Bullgrienu je stopil znoj na čelo. »Dovolite,« je dejal, »da se sprehodim po vrtu. Nenadoma mi je postalo tako vroče.«

»Napravite to,« je rekel gospod Rottacher. Toda prosim vas, nikar ne poskušajte zbežati. To bi ne imelo nikakršnega smisla. Ker bi vas tako ali tako našel. Imel pa bi vas za zelo nedostojnega in negostoljubnega, če bi mi hoteli otežiti delo.«

V nočnem vrtu je vse vrvelo od majhnih mačk, ki so se igrale. Gospod Bullgrien jih je opazoval in želel si je njihov nasvet. Mačke pa se niso zanimale zanj. »Očitno, nekakšna mačja svečanost,« je dejal sam pri sebi. »In celo nemara v zvezi z mojo smrtjo.« Z nogo je udaril ob nekaj trdega. Tam sta ležali lopata in sekira. »Mačke so,« je razmišljal dalje gospod Bullgrien, »zelo sebična bitja. In če bi jim celo govoril v njihovem jeziku, se ne bi kaj prida zanimale za moj primer.«

V tem trenutku se je pred njim pojavil Wang. »Vse sem slišal,« je

dejal. Z rokama je pokazal, kako davi. Gospod Bullgrien se je prestrašil: »Koga?« »Gospoda Rottacherja.«

»V božjem imenu!« je vzkliknil gospod Bullgrien. »Nikakršnega nasilja.« Gospod Rottacher je ja moj gost.« Wang se je smehljaj. »Dobro. Potem pa drugače.« Izginil je v temi. Gospod Bullgrien je poln skrbi krenil k hiši.

Ceprav sta popila že steklenico vina in nato še eno, pogovor ni stekel. Naloga gospoda Rottacherja je utesnjevala družabnost. Gospe Bullgrien so prinesli že osem čašic likerja in sedaj je zaspala.

Ob devetih je nekdo pozvonil. Gospod Bullgrien se je napotil proti vratom. »Z vami grem,« je sumljivo izjavil gospod Rottacher. Ko je gospod Bullgrien odprl vrata, je stal pred njim Wang v poštarški uniformi.

»Stanuje tukaj gospod Rottacher?« »Da,« je dejal gospod Bullgrien. Wang mu je izročil pismo: »Iz Kitajske — za vas.«

Gospod Bullgrien je hitro zaprl vrata: »Pisma s Kitajske raznašajo kitajski poštarji. Takšen je predpis.« »Čudno,« je opazil gospod Rottacher. Ta Kitajec je bil pravzaprav zelo podoben vašemu kuharju.« Gospod Bullgrien je zamahnil z roko. »Vsi Kitajci so si podobni. To e tisto kitajsko na njih. Zelite še enkrat videti mojega kuharja? Zaradi primerjave.«

Gospod Rottacher se je nemirno čehljaj po glavi. »Prosim,« je dejal. Moška sta odšla v dnevno sobo. Gospod Bullgrien je vzel z mize zvoncek in pozvonil. Takoj se je pojavil Wang — oblečen kot kuhar. »Pospravite posodo,« je dejal gospod Bullgrien.

»Prepričali ste me,« je končal gospod Rottacher. Nato je odprl pismo, ga prebral in se nasmehnil. »Oddahnil sem se. Mogus umi na svojo zapoved. Piše, da vas ni treba ubiti in zakopati. Namesto tega pa naj izkopljem na vašem vrtu stor. To mi je mnogo laže.«

Ob svetlobi petrolejke, ki jo je gospod Bullgrien z veseljem držal nekaj časa z levo, nekaj časa z desno roko, se je ta človek mučil polne tri ure, dokler ni opravil nalogo. Komaj je njej zadnji nočni vlak. Gospod Bullgrien ga je spremil na železniško postajo in se veselo poslovil. Ko se e vrnil domov, je njegova žena še vedno spala.

Tragedinja z italijansko igro

(Nadaljevanje s 5. strani)

begli roč), v katerem je avtor potegnill paralelo med jalovostjo zakona Lady in nerodnim figovim drevesom. Kljub izumetničenosti in papirnatosti vloge je Lady v rokah Anne Magnani zaživela, kot je zaživela dve leti poprej prav tako umetno oživljena Gia v G. Cukorjevi melodrami »Divji veter«, ki smo ga tudi imeli priloiko videti pri nas.

Vendar se Anna Magnani po l. 1953 ni popolnoma posvetila ameriškemu filmu, ampak je v tem času nastopila tudi v Camerinijevi »Sestri

Letiziji« (1956) in v Castellanijevem »Peklu v mestu« (1958), kjer se je srečala z drugo veliko igralko italijanskega filma — Giulietto Massino.

VITALNOST

Ue naj damo oznako Anne Magnani, moramo razen njene velike izkušeniosti in v detajle zelo skrbno izdelane igre poudariti predvsem njeno vitalnost, njen temperament prave Rimljanke, ki je zmožna najekstremnejših čustvovanj — globoke preudarnosti in dobrote pa spet napadalnosti in krivičnosti, ko brani svoja čustva in, ki zna biti zdaj polna prav angelske

milne, drugi pa spet naravnost demonična. Njena življenjska moč je tako silovita, da njeno drugače nelepno pojavo navdahne z neko posebno lepoto in privlačnostjo v trenutku, ko napravi svojo značilno krettno ali spregovori s svojim značilnim glasom. Prav v njeni vitalnosti in v odličnem profesionalnem (v najboljšem pomenu te besede!) poznavanju igralske tehnike je skrivnost njene veličine in njenega uspeha; saj je zmožna tudi iz slabo napisane vloge ustvariti polnokrvno in mnogokrat nepozaben lik.

Dušan Ogrizek

mlada rast

Valečaj mladih duhovitežev

STRAH

Mama: »Milica, sram te bočil! Tako velika si že, pa te je še vedno strah, kadar greš sama v sobo!«

Milica: »Saj me ni strah, mama. Pojdi z menoj pa boš videla, da me ni!«

SPANJE

Janezek hodi letos v prvi razred. Vsako jutro se težko loči od postelje. Danes ga ne morejo in ne morejo zbuditi, tako trdno spi. Starejši brat ga natanko pogleda v obraz in reče mami: »Saj ne spi, mama! Samo dela se tako!«

»Kaj govoriš!« zavpije Janezek. »Kaj ne vidiš, da spim?«

Plašljivi zajec je odločil zmago

Bila je trda zima. Borci Cankarjevega bataljona so se zadrževali v Poljanski dolini in s sabotažnimi akcijami vznemirjali fašistične postojanke po vaseh ob Poljanski Sori. Partizani takrat še niso imeli dovolj orožja, zato pa so bili pogumni. Od zmage do zmage jih je vodil njihov priljubljeni Stane Zagar.

Mrzlega decembrskega dne je bataljon prejel ukaz, naj skozi vas Javorje odide v Selško dolino. Na tem pohodu so se borci ustavili v Rovtah, da bi tamkaj prenočili. Porazdelili so se po hišah, kjer so jim domačini postregli z žganci in jabolčnikom.

Naslednje jutro jim je kurir »Škofje Loke« prišel že navezgo. Povedal, da gre proti Rovtam šumska četa 171. policijskega bataljona. Cankarjevci so pred vsojo pripravili zasado. Ko so se Nemci približali vasi, se je zgodilo nekaj nepričakovanega: pod nekim grmom so partizani prebudili zajca. Plašno skočil čez cesto in jo mimo švaler kolone ubral čez zasnežena polja. Nemci so imeli s seboj sledne pes-

ti so jo bevskaajoč ucvrli za zajcem. Nemci so se nagnetli v gruči in krohotajoč se opazovali pasjo gonjo.

Lepšega si partizani niso mogli želeli. Ležec za drevesnimi debli in za skalami so vžgali po Nemcih, ki jim je v trenutku zamrl smeh.

Boj je bil kratek. Trajal je komaj petnajst minut in na robu brijovske vasice je obležalo šestinšestdeset Nemcev, drugi pa so se brezglavo zapodili v beg, kakor malo prej plašni zajec.

Po tej bitki so partizani pomnožili svoje skromno orožje za osemindeset odličnih pušk, šest strojníc in šest pištol ubitih fašistov. Dodobra oskrbljeni z avtomatskim orožjem in strelivom, tako da je imel poslej vsak osmi bореc avtomatsko orožje, so se borci umaknili v Selško dolino novim zmagam nasproti.

Vaščani v Rovtah pa se še danes smejejo, ko se spomnijo, kako je zajec pomagal partizanom do zmage nad okupatorji. — Lojze Zupanc

Zima je za otroke prava nadloga, ker se nimajo kje igrati. Tako izrabljajo učilnice za »slepo miš«

Poštni nabiralnik

KROŽEK POKLICNEGA USMERJANJA

Poklicno usmerjanje je posebno za nas, ki bomo letos zapustili osnovno šolo, zelo pomembno. Da bi si kar najbolje lahko izbrali primerne poklice, smo ustanovili krožek poklicnega usmerjanja, v katerem sodelujemo vsi učenci. Posamezne skupine pregledujejo časopise in revije in zbirajo sestavke o poklicnem usmerjanju. Izvolili smo tudi dva referenta, ki zbirata vprašanja o poklicnem usmerjanju in jih s pomočjo tovariša razrednika in poklicne posvetoval-

nice posredujeta učencem. Zbrano snov izmenjujemo s krožki iz drugih osmih razredov na naši šoli. Obenem zbiramo podatke o dobrih in slabih straneh poklicev naših staršev.

Ta krožek nam ne pomaga samo pri izbiri poklica, temveč nas tudi navaja k skupnemu delu in medsebojni pomoči ter nam daje občutek samostojnosti pri reševanju te pomembne naloge.

Učenci 8. b razreda na osnovni šoli »Staneta Zagarja«

mladi vedež

PODMORNICE so se pojavile v začetku 20. stoletja. Bile so posebno nemško orožje v obeh vojnah, čeprav so jih začeli prvi graditi Francozi. Ko plovejo podmornice na morskii površini, jim dajejo pogonsko silo parne turbine in Dieslovi motorji. Pod vodo pa jih nadomestijo elektromotorji, ki jim dajejo električno energijo akumulatorji. Ko podmornica miruje, delujejo elektromotorji kot generatorji električnega toka in polnijo akumulatorje. V zadnjem času pa dajejo turbine in Dieslovi motorji pogonsko silo generatorjem, njihov tok pa poganja elektromotorje. Razmeščen so blizu vijakov, ki jim dajejo pogonsko silo. V ZDA in Sovjetski zvezi pa so že zgradili podmornice na atomski pogon.

Pametna opica

Ob reki Nilu v Afriki je živela majhna opica. Rada je jedla sočne fige, rada se je z repom obešala na vejo. Samo stari krokodil ji je grenil življenje. Včasih je odprl svoj veliki gobec in tedaj se je mala opica tresla od strahu.

Nekega dne je prišla pod figovo drevo krokodilova žena in rekla svojemu možu: »Preskrbi mi jetrca male opice. Hočem jih jesti.« Ubogi krokodil je začel premišljevat, kako bi prišel do opičjih jetrc. Stopil je pod figovo drevo in rekel opici: »Onstran reke so slajše fige!«

»Toda kako naj pridem čez?« je vprašala opica.

»Nič lažjega kot to!« je odvrnil krokodil. »Prenesem te.«

»Kako ljubezniv si,« je rekla opica in skočila na njegov hrbet. Ko sta priplavala na sredo reke, se je začel krokodil potapljati.

»Joj, kaj pa počneš?« je zavpila opica. »Jaz ne znam plavati!«

»Ha, ha!« se je zasmejal krokodil, »saj na drugi strani ni fig. Potopi te bom. Moja žena hoče tvoja jetrca.«

Opica pa je odgovorila: »Oh, zakaj mi nisi tega prej povedal? Vzela bi jetrca s seboj.«

»Kaj nimaš jetrc s seboj?« je vprašal neumni krokodil.

»Seveda ne,« odvrne opica. »Kadar skačem z veje na vejo, jih obesim na figovo drevo. Prinesem ti jih, če želiš!«

Neumni krokodil je opici verjel, se obrnil in splaval k figovemu drevesu. Opica je skočila na drevo in zaklicala: »Na svidenje, krokodil! Pa svojo ženo pozdravi in ji povej, da imam tudi jaz rada opičja jetrca!«

JURCI

TOLAŽBA

— Res je, da je vaš mož precej pil, toda še vedno stoji na svojih nogah!

POD LEDOM

— Ne, ni mi mraz, ker imam volnene nogavice!
PO POZARU

Preden odidem, dovolite, da vam zaželimo srečno Novo leto in da vam ponudimo svoj koledar.

PO NOVEM LETU

— Kaj res še nosiš lansko frizuro?

Križanka

1	2	3	4	5	6	7
8						
9				10		
	11			12		
13		14				15
16	17		18			19
20		21				
22						

Vodoravno: 1. časnikar, 8. lekarna, 9. žuželka, glista, 10. reka v Štiriji, 11. podkožni sloj maščobe, 14. listavec, 16. veznik, 18. slaba volja, razburjenost, 20. večji kraj med Krnom, Stolom in Matajurjem, 22. odcvetela, ostarela.

Navpično: 1. nikalni prstov, 2. glasbeno delo, 3. samoglasnik, 4. prebivalec sosednje države, 5. nikalnica, 6. veznik, 7. učenik, mojster, 12. večje glasbene skladbe, 13. večje podjetje v Selški dolini, 15. zavetišče, 17. nerabljen, 18. žensko ime, 21. ime note.

POGAJANJA
MED VZHODOM
IN ZAHODOM

Adenauer: »Charles, ne poslušajva jih!«

Dokler ga ne potrebujem, si mimogrede zapomnim vsako ime, kakor hitro pa bi ga moral uporabiti, me spomin srmatno pušči na cedilo.

Na primer, Lahko bi bil že zdavnaj srečen zakonski mož, če... če bi se vsaka zaroka ne razdrla. Vsaka nevesta se je naveličala biti kar naprej gospodična... Vsaka se je sprla in odšla. Zadnja je bila silno srčkana, če se prav spominjam.

Menim, da so to živi. Ž živi ima danes marsikdo opravka. Ne upam si več povabiti gostov na dom. Če pripeljem kakega novega gosta in ga želim seznaniti z drugimi, mi pride, kot da mi je pregorela žarnica v možganih. Pred menoj je morje obrazov dobrih znancev, vendar se v tem trenutku ne morem spomniti njihovih imen. V možganih je takrat vse temno. Izmažem se z izgovorom, da se tako že vsi poznajo in navadno stečem po led v kuhinjo.

Ti kratki stiki me bodo spravili v obup. Velikokrat mi zmanjka odgovora na najenostavnejša vprašanja. Celo telefonske klevetke se ne spomnim brez beležnice, imam jih pa vedno v glavi.

Med vojno sem bil pri letalcih. Nisem se toliko bal, da bi me uteg-

ki ima plešo in si tega ne želi, prav gotovo načnem pogovor o biljardnih kroglicah ali o čem podobnem. Če srečam znanko, ki pričakuje otroka, se pogovarjam o krojačih in šiviljah, ki ne znajo skrojiti obleke, ki bi zakrila otroke. Zadnjič sem srečal prijateljevo ženo, ki

terem je neki profesor govoril debelo uro in ni ničesar povedal. Ko je končal, se je dvignil delovni predsednik, naravnal mikrofona in spregovoril: »Zahvaljujem se profesorju za njegova sijajna izvajanja. To je dokaz, da je ta sestanek uspel.«

Spominjam se neke dame, ki je pred kratkim vprašala znanega pisatelja:

— Kdaj bodo izšla vaša pisma?

— Po smrti — je odgovoril pisatelj.

Videlo se je, kako je bila razočarana.

— Škoda — je dejala — no, pa upajmo, da na smrt ne bo treba dolgo čakati.

Razumem ta spodrsrlaj, ker se je čisto isto pripetilo tudi meni. Pred dnevi sem prejel razglednico od prijateljev, ki so bili na izletu. Na razglednico so zapisali: »Pogrešamo te, kot če bi bil med nami!«

Raztresenost

nili sestreliti kot posledic sestrelitve. Če bi na zemlji srečno pristal, bi me prav gotovo kdo vprašal po činu, izkaznici in imenu. Ker se običajno v takih trenutkih ničesar ne spomnim, bi me ustrelili kot vojuna.

Kaj vse sem že doživel v tej osoji raztresenosti! Spravljam v zadrego sebe in druge. Včasih se mi izmuzne opazka, da se mi kar zamagljajo pred očmi. Če govorim s človekom,

je nisem prepoznal. Skušal sem se opravičiti. »Kdo bi mogel slutiti, da ste tako srčkani!«

Pa se mi zdi, da ne gre samo za raztresenost posredi. Preveč pogosto mi namreč pregorijo žarptice v možganih. Prijatelj mi je dejal, da sem zelo sumljiv. Vprašal sem ga, če je raztresenost nalezljiva. Opazil sem namreč, da se je pred kratkim tudi prijatelj usedel v kopriče. Zadnjič sem bil na sestanku, na ka-